

ELŐSZÓ

„Nyelvünk ősi és modern, erdei-mezei és városi, ázsiai és európai. Mi is ősieks és moderneke vagyunk, európai magyarok.

Ha a nemzet külsőleg nyelvében jut kifejezésre, úgy belsőleg a nyelvet alkotó, tevékeny szellemiség.”

József Attila

Kedves Olvasó! Híven önmagamhoz, idézettel kezdem bevezetőmet is, ahogyan eddigi munkáimat szinte kivétel nélkül jellemezte ez a módszer. Kicsi koromtól az olvasás volt legfontosabb számomra, s a megragadó mondatokat kezdettől gyűjtöttem, regényből, versből egyaránt, hiszen valódi lelki és szellemi öröm volt találkozni olyan gondolatokkal, amelyek engem is foglalkoztattak, és amelyek megformáltsága még új tartalmakat is adott. Igencsak biztatott erre konfirmációi lelkipásztorom, Szilágyi István bácsi. Ez a szokásom a gimnáziumi évek alatt is megmaradt, az egyetemen pedig már azzal a szándékkal alapozódott-bővült, hogy egy-egy megformált, bölcs közlés milyen jó lesz a tanításhoz, majd átadhatom diákjaimnak. Igen sokat nyújtottak ennek a szemléletnek az alakulásához Papp István nyelvészprofesszor grammatika-előadásai. Pedagógusként megtapasztaltam, hogy a módszertanban valóban végtelen sokféleképp lehetett élni a kifejezés eme tömör eszközével. Később szakmai előadásaimon, cikkeimben is éltem vele, hiszen általa alázattal őrizhettem a tiszteletre méltó elődök szellemét, számos sűrített információt adhattam át hallgatóimnak, olvasóimnak.

Az iskolai munkát ugyanakkor nem oktatásnak, hanem személyiségformálásnak tekintettem, önálló szemléletre való képesség és készség kialakításának, ehhez kiváló módszernek bizonyult eltöprengeni egy-egy éppen élénk kerülő fogalom szellemi-érzelmi holdudvarának gazdag jelentéskörén, időbeli földúsulásán, avagy éppen elszegényedésén. A többféle közelítés során mélyülhet önismere-tünk, empátiakészségünk, tágulhat látókörünk, azaz élni segít – ahogyan magam is megtapasztaltam. Ezek az eredményesnek bizonyult alapok adták az ötletet, hogy a későbbi jogafoglalkozásaim szellemi csomópontjain, sokarcú rádiós szerkesztői tevékenységem során tudatosan járjunk körül egy-egy fogalmat.

Erősítette ezt a szándékot, hogy a szűkülő kapcsolattartási módok korában szükségszerűnek vélem egy-egy fogalom, kifejezés jelentéseit, azok többféle vonatkozását föltárni. Kisgyermekként nyaraimat többször töltöttem Szászi mamánál, a Tisza menti kis faluban, és feltűnt, hogy sokszor másféle szavakat használ, mint mi, a városi iskolában. Édesanyámtól is hallottam, hogy ha valami cefetül bemocskolódtott, azt bizony ki kell suvickolni, és sorolhatnám tovább a példákat. Anyaként, nagymamaként számtalanszor átjárt annak boldogsága, hogy kisfiunk, unokáink milyen fölfénylő tekintettel, olykor kacagva fogadtak egy-egy számukra új szót, és igyekeztek beleszőni beszélgetéseinkbe is, esetleg új összefüggésbe rendezve. Megélhettük azt a folyamatot, amely a történelmünkben a nyelvhasználatot jellemezte: csodálatos nyelvünkben egymást át-meg átszövő, színesítő, új horizontot nyitó jelentésgazdagodáson ment át szó- és kifejezésünk, egyre alkalmasabbá válva gondolataink, érzelmeink, szellemiségünk, világlátásunk hajlékony, finom, igényes kinyilvánítására. Ám, sajnos, a köznapi érintkezésben nem gondoljuk tudatosan anyanyelvünket, így fakulnak színei, fogyatkoznak árnyalatai. Nemcsak az sms-ek, de az e-mailek is a rövidítések gyarapodását, a kevés szóval megelégedést eredményezik, s a száguldó élettempó más érintkezési formákban is ezt igényli. A médiában hangzó beszédben pedig hemzsegek a nyelv-helyességi vétségek. Szeretném az olvasót e folyamatban néhány percnyi belefeledkezésre biztatni, együtt újra meglelni a nyelv mélységeinek gyönyörűségét az értékörzés szellemében.

A fogalmakat valamiért nem kellett válogatni, mert a napi helyzetek, nehézségek vetették föl azokat. A műsoromban, a blogban és e kötetben is a korábbi célok együttes megvalósulásának öröme vezetett. Remélem, bármely korú olvasó ráérezhet általuk a szavak varázsára, Apáczai Csere Jánossal szólva: *„Az ékesen szólás az, mely az csillagok járásit, az szeleknek fűvásit, az lángok murrogását, az vizeknek zúgását, hegyeknek magasságait, az berkeknek árnyékait, az patakok folyását úgy fejezi ki, mintha szemeid előtt volnának. Evvel az resteket meggyorsíthatod, az henyéket serényekké teheted, az vakmerőket visszaránthatod, bűnösöket kárhozatra ítélsz, jókat ismét erősen megdicsérhetsz.”*